

SXEDIO.90G

1.5.1939: Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΔΙΔΕΙ ΚΛΗΤΗΡΙΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗ ΤΟΥ ΑΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΠΑΦΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟ ΝΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΕΙ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΝΟΜΟ ΤΟΥ 1935 ΓΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ

Η έρευνα στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου, για την οποία ο Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Λεόντιος είχε καταγγείλει τον Κυβερνήτη Σερ Ρίτσομντ Πάλμερ στον Οικουμενικό Πατριάρχη δεν έγινε εντελώς τυχαία.

Ο Πάλμερ είχε δικαιολογήσει την ενέργεια του γιατί αναζητούσε στασιαστικά έγγραφα στην Ιερά Αρχιεπισκοπή. Ομως κύριος στόχος του ήταν ο Μητροπολίτης Λεόντιος ο οποίος, σαν έληξε ο εντοπισμός του στη Μητρόπολη Πάφου, τον Απρίλη του 1939, κατευθύνθηκε στη Λευκωσία και άρχισε τους πύρηνους λόγους εναντίον του καθεστώτος.

Καθ' οδόν ο Λεόντιος στάθευσε σε διάφορους ναούς της Λεμεσού όπου μίλησε εναντίον του καθεστώτος. Το ίδιο έκαμε και στην Λευκωσία σαν έφθασε αργότερα και στη Λάρνακα.

Στις ομιλίες του κατάγγελλε ότι η Εκκλησία καταπιεζόταν και ότι ο λαός της Κύπρου δεν αισθανόταν καθόλου ευτυχής υπό τις περιστάσεις που ζούσε.

Ακόμα τόνισε ότι το εθνικό κέντρο των Κυπρίων ήταν η Αθήνα- ανεξάρτητα αν αυτό αισθανόταν να καταπιέζεται κάτω από τη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά- και καλούσε το λαό να αγαπά το ελληνικό έθνος και τη θρησκεία.

Ήταν η πρώτη φορά που ο Κυβερνήτης Πάλμερ, ο πορώτος σιδερένιος Κυβερνήτης της Κύπρου (ο δεύτερος ήταν ο Σερ Τζων Χάρτιγκ στα μέσα της δεκαετίας του 1950) που άκουε αυτές τις κατηγορίες κατάμουτρα. Και το χειρότερο γι' αυτόν ήταν ότι άκουε τις κατηγορίες ενώ ετοίμαζε τις βαλίτσες του για να φύγει από το νησί μετά τη λήξη της πενταετούς

θητείας του στο νησί και δεν μπορούσε να προγραμματίσει άλλα σκληρά μέτρα.

Όμως μπορούσε να εκδικηθεί τον Λεόντιο κι έτσι έδωσε οδηγίες στην αστυνομία να αναλάβει δράση εναντίον του.

Έτσι πριν καλά, καλά εγκατασταθεί στη Λευκωσία ο Λεόντιος δεχόταν την **1η Μαΐου, 1939**, την επίσκεψη του αξιωματικού της αστυνομίας Σάββα Παύλου, ο οποίος του έδωσε κλητήριο έγγραφο με βάση τον περί προλήψεως εγκλημάτων νόμο του **1935** για να παρουσιαστεί στο δικαστήριο.

Το κλητήριο έγγραφο υπέγραψε ο Πρόεδρος των δικαστηρίων Λεμεσού και Πάφου Ντυμπρέ κι έφερε ημερομηνία **1η Μαΐου 1939**.

Αναφερόταν στο έγγραφο:

"Πρός τον Λεόντιο Σάββα, Επίσκοπο Πάφου,

Επειδή και παρατηρήθηκε ότι εσείς μεταξύ **22 Μαΐου 1939** και της **30** Απριλίου του **1939** κατά διάφορους καιρούς και τόπους στις επαρχίες Πάφου, Λεμεσού, Λάρνακας και Λευκωσίας ενεργήσατε κατά τέτοιο τρόπο και δημοσιεύοντας ή λέγοντας δημοσίως λόγους προορισμένους να διατατάξουν τη δημόσια ησυχία της Αποικίας γι' αυτό καλείσθε να εμφανισθείτε ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού κατά τις **9** το πρωί της **8** Μαΐου για να δείξετε λόγο γιατί να μη υποβληθείτε σε δέσμευση με γραμμάτιο από **200** λίρες ή να δώσετε ασφάλεια για γραμμάτια ή δύο εγγυήσεις για το ποσό των **100** λιρών την κάθε μια ότι θα τηρήσετε την ειρήνη και θα αποφεύγετε από του να δημοσιεύετε ή δημοσίως να απαγγέλλετε λόγους προωρισμένους να διαταράξουν την ησυχία της Αποικίας για περίοδο ενός έτους.

Εκδόθηκε ιδιόχειρα από εμένα σήμερα την **1η Μαΐου 1939**

Ντυμπρέ, Πρόεδρος των Επαρχιακών Δικαστηρίων Λεμεσού-Πάφου".

Το κλητήριο έγγραφο συνοδευόταν και από ένορκη δήλωση του βοηθού διοικητή της Αστυνομίας Κύπρου Ασμουρ.

Λεπτομέρειες της ένορκης δήλωσης παρέθετε η εφημερίδα "Ελευθερία" στις 2 Μαΐου (Μεταγλώττιση):

" Στην ένορκη δήλωση του ο κ. Αμσουρ αναφέρει ότι κατά την περίοδο μεταξύ 22 Μαΐου 1938 και 30 Απριλίου 1939 ο Τοποτηρητής μεταχειρίστηκε λόγους στις επαρχίες που αναφέρονται στο κλητήριο προορισμένους να διαταράξουν τη δημόσια τάξη της νήσου, έχει δε λόγο να πιστεύει ότι ο Τοποτηρητής θα συνεχίσει τις ομιλίες του και ότι τούτο θα διαταράξει τη δημόσια ησυχία, γι' αυτό εξαιτείται όπως εκδοθή κλήση με την οποία να προσκαλείται ο Τοποτηρητής ενώπιον του Προέδρου του επαρχιακού δικαστηρίου Λεμεσού για να δείξει λόγο γιατί να μη υποβληθεί σε δέσμευση με γραμμάτιο 200 λιρών ή δύο εγγυήσεις από 100 λίρες η κάθε μια με σκοπό να τηρήσει για ένα έτος την ειρήνη και ότι θα απόσχει από πράξεις που συνεπάγονται διατάταξη της δημόσιας ησυχίας και γιατί να μη τύχει μεταχείρισης σύμφωνα προς τις πρόνοιες των άρθρων 14 και 15 του Νόμου 30 του 1935, τεθεί υπό αστυνομική επιτήρηση και περιορισθεί στα όρια του Δήμου Πάφου για ένα χρόνο.

Στην ένορκη δήλωση του κ. Αμσουρ επισυνάπτεται δελτίο υπό το στοιχείο " Α" στο οποίο αναφέρονται τα εξής:

"1. Στην Πάφο στις 22 Μαΐου 1938 ο Τοποτηρητής δημοσίευσε επιστολή που απευθύνεται στον Αρχιμανδρίτη Κιτίου κ. Μακάριο Μαχαιριώτη, με την οποία διατάσσει την Εκκλησία της Κύπρου να απόσχει από την τέλεση δοξολογίας με την ευκαιρία των γενεθλίων της Α.Μ. του Βασιλέα για το λόγο ότι η Εκκλησία Κύπρου διατελούσε υπό καταδίωξη και υπό πένθος.

2). Στη Λεμεσό στις 21 Απριλίου 1939 ο αναφερόμενος Λεόντιος προσφώνησε δημόσια συγκέντωση λέγοντας:

"Μπορούμε τώρα να μιλούμε ελεύθερα για την πολιτική, διότι η Αγγλία και η Ελλάδα είναι φίλες και τίποτε δεν μπορεί να μας εμποδίσει. Χαίρω διότι

εξακολουθώ να υπηρετώ τον ελληνικό λαό της Κύπρου και ελπίζω ότι τα δίκαια μας θα εκπληρωθούν κάτω από Φιλελεύθερο Βρετανικό Στέμμα".

3). Σε αίθουσα για υποδοχές της Επισκοπής στη Λάρνακα, με την ευκαιρία της εκεί επίσκεψης στις **22** Απριλίου **1939**, ο ειρημένος Λεόντιος Σάββα, είπε, μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

" Σας ευχαριστώ για την υποδοχή την οποία μου κάμετε και από ότι παρατηρώ είμαι πεπεισμένος ότι ο Ελληνισμός δεν μπορεί να χαθεί αδιάφορα προς οποιανδήποτε πίεση, η οποία θα εξασκείτο εναντίον του. Ο ελληνισμός αναγνωρίζεται από όλους, ακόμη και από τους Άγγλους, δηλαδή απο εκείνους οι οποίοι είναι αληθινοί Άγγλοι. Η Εκκλησία καταπιέζεται και ως ευχηθούμε στο Θεό να μας βοηθήσει για την ελευθερία της".

Ο Επίσκοπος είναι αρχηγός της Εκκλησίας και είναι πάντοτε ο φυσικός δημόσιος Εθνάρχης, πιστεύω δε ότι πολύ σύντομα οι πόθοι μας, τους οποίους αποκρύπτουμε, θα εκπληρωθούν. Υπό τις παρούσες περιστάσεις, η Εκκλησία δεν μπορεί να σταθεί μακριά από την επιθυμία του ελληνικού λαού της νήσου αυτής υπέρ της ελευθερίας διότι ό,τι έχω δει με κάμνει να πιστεύω ακόμα μια φορά ότι ο ελληνισμός δεν μπορεί να καταστραφεί. Μεγάλωσα σε φτώχεια και κακουχίες και είμαι πεπεισμένος ότι ο Ελληνισμός δεν μπορεί να καταστραφεί.

Γνωρίζω ότι πολλοί από σας είναι οικογενειάρχες, άλλοι δε έχουν διάφορες άλλες υποχρεώσεις, αλλά είμαι βέβαιος ότι θα θυσιάσετε ακόμη και τη ζωή σας, εάν οι περιστάσεις το επιβάλουν. Δεν αμφιβάλλω ότι ο ελληνισμός είναι ακμαίος παντού και πάντοτε, ιδιαίτερα στην ένδοξη πόλη, διότι βλέπω ότι όλοι έχετε αληθινές καρδιές. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και εύχομαι για την εκπλήρωση των πόθων όλων μας και την ελευθερία της αυτοκέφαλης Εκκλησίας μας".

4). Στις **23** Απριλίου ο ειρημένος Λεόντιος Σάββα λειτούργησε στην Εκκλησία στη του Αγίου

Γεωργίου στη Λάρνακα και και σε κήρυγμα του είπε τα εξής:

" Ο λαός που αγαπά την ελευθερία της Ελληνικής αυτής νήσου Κύπρου, πιστεύει πάντοτε στην Ανάσταση σε οποιανδήποτε τυραννία και αν επιβληθεί αυτή δεν θα επιτύχει να τον αναγκάσει όπως οπισθοχωρήσει. Γνωρίζετε ότι ο Ελληνικός λαός της Κύπρου δεν είναι ευτυχής υπό τις παρούσες περιστάσεις και ότι η Εκκλησία πιέζεται αλλά ακριβώς όπως η Ορθόδοξη εκκλησία και η πατρίδα μας Ελλάδα δεν υπέστησαν παρακμή, παρ' όλη την πίεση μεγάλων Κυβερνήσεων και πανισχύρων βασιλέων, έτσι κι εμείς δεν πρέπει να χάσουμε το θάρρος μας, αλλά πρέπει να εξακολουθήσουμε πιστεύοντας πάντοτε στην Ανάσταση. Γνωρίζετε ότι πριν από λίγες ημέρες τα ραδιόφωνα και τηλεγραφήματα ανήγγειλαν ότι η πατρίδα μας Ελλάδα, βρίσκεται σε κίνδυνο μόλις δε άκουσαν αυτό οι κύπριοι, όλοι, μεγάλοι και μικροί, πλούσιοι και πτωχοί συνωφρωώθηκαν.

Άκουσα πολλούς να μου λέγουν: "Δεν μπορώ να κοιμηθώ τη νύκτα Δέσποτα μου, διότι κινδυνεύει η Ελλάδα" 'υτό είναι ένα ακόμη τεκμήριο ότι τα αισθήματά σας προς την πατρίδα δεν θα υποστούν παρακμή, εύχομαι δε στο Θεό να κελεύσει όπως λησμονηθούν όλα και όπως όλοι οι πόθοι μας, τους οποίους αποκρύπτομεν να εκπληρωθούν με την ελπίδα της Βασίλισσας. Αν και ο Επίσκοπος σας Νικόδημος πέθανε στην εξορία, επειδή πίστευε στην Ανάσταση μας βλέπει και θα είναι μαζί μας για να δώσει την εκπλήρωση των πόθων μας.

5). Στις 24 Απριλίου ο εν λόγω Λεόντιος Σάββα κατά τη διάρκεια επίσκεψης του στο Αρρεναγωγείο Σκάλας μίλησε προς παιδιά και είπε τα ακόλουθα:

" Ο Χριστός Ανέστη", είναι ο εθνικός ύμνος της ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Όταν κατά τη διάρκεια του Πάσχα οι στρατιώτες τσουγκρίζουν τα κόκκινα αυγά και λέγουν "Χριστός Ανέστη" εννοούν την Ανάσταση της μητέρας Ελλάδας μαζί με την Ανάσταση του Χριστού. Ως εκ τούτου είσθε Ελληνόπαιδα και εάν

προς το παρόν το σώμα μας είναι υπό δουλεία, η ψυχή μας είναι ελεύθερη και ως ελεύθερα παιδιά μπορείτε να λέγετε ελεύθερα τι είσθε. Είσθε Έλληνες και όταν οι Κυβερνητικοί υπάλληλοι του γραφείου Παιδείας τους οποίους ονομάζουν επιθεωρητές είτε ρωτούν είτε όχι τι είσθε, όλοι να λέγετε: Είμαστε Έλληνες. Στο σημείο αυτό και με αίτηση του ειρημένου Λεόντιου Σάββα, τα παιδιά επαναλάμβαναν σε χορό: Είμαστε Έλληνες.

Συνεχίζοντας ο ειρημένος Λεόντιος Σάββα είπε: Εάν σας ρωτήσουν ποιος σας το είπε να πείτε ότι σας το είπε ο Επίσκοπος σας. Στο σημείο αυτό έγιναν παρατηρήσεις στον ειρημένο Λεόντιο Σάββα, ότι ο λόγος του ήταν σκανδαλώδης. Διέκοψε για λίγο την ομιλία του αλλά συνέχισε ως ακολούθως:

"Τώρα παιδιά στις προσευχές σας πρέπει να παρακαλείτε τον Θεό να μη συμβεί τίποτε στην Ελλάδα, διότι μη γένοιτο, εάν συμβεί τίποτε στην Ελλάδα, εμείς οι Κύπριοι δεν θα έχουμε να ελπίζουμε σε υποστήριξη. Είθε να μη συμβεί τίποτε στη μητέρα μας Ελλάδα.

Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν και κραύγασαν: "Ζήτω η Ελλάδα, ζήτω η ένωση".

6). Στις **22** Απριλίου του **1939** με την ευκαιρία της ονομαστικής εορτής του Βασιλέα της Ελλάδας ο ειρημένος Λεόντιος Σάββα απέστειλε το ακόλουθο τηλεγράφημα: "Επ' ευκαιρία της ονομαστικής εορτής της Υμετέρας Μεγαλειότητας, η εκκλησία και ο λαός της Κύπρου δοξολογούν τον Θεόν και εύχονται όπως ο παντοδύναμος Θεός βοηθήση υμάς και δωρήση υμίν νίκας διά την διατήρησιν και δόξαν της Ελλάδος".

Στις **30** Απριλίου **1939** στον ιερό ναό Αγίου Ιωάννου στη Λευκωσία, ο ειρημένος Λεόντιος Σάββα, είπε μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

" Αγαπητοί μου Χριστιανοί Έλληνες. Εμείς οι Κύπριοι είμαστε Έλληνες χριστιανοί, Ορθόδοξοι και όχι Χριστιανοί Ορθόδοξοι και όπως μας λέγουν ότι είμαστε. Δεν πρέπει να λησμονείτε ποτέ, ότι είσθε Έλληνες και ο καθένας από σας για να είναι τέλειος

Ελληνας Χριστιανός Ορθόδοξος, πρέπει να αγαπά επίσης το ελληνικό μας Έθνος και την θρησκείαν μας. Γνωρίζετε ότι από την αρχή του Χριστιανισμού η εκκλησία καταδιωκόταν αλλά η πίστη και η αφοσίωση των χριστιανών προς τον Ιησούν Χριστόν την έθρεψε.

Στην Κύπρο επίσης, όπως βλέπετε, εξεργάγησαν κατά διαλείμματα καταιγίδες κατά της Εκκλησίας αλλά ας ελπίσουμε ότι με τη βοήθεια του Ιησού Χριστού θα βρούμε την ελευθερία μας μια μέρα. Οι νέοι μας στην Κύπρο είναι εκείνοι οι οποίοι μας κατηγορούν. Είναι καθήκον μου να σας πω ότι μεγάλη προπαγάνδα γίνεται ιδιαίτερα στα σχολεία. Ετυχε να επισκεφθώ μερικά σχολεία και να ερωτήσω μαθητές ποια ήταν η εθνικότητα τους και δεν γνώριζαν να απαντήσουν. Αυτό αποδεικνύει ότι εξασκείται μεγάλη προπαγάνδα.

Κινδυνεύουμε και πρέπει να σωθούμε.

Ας είσθε όλοι ενωμένοι εν σώματι και ψυχή. Διδάσκετε στα παιδιά σας τη θρησκεία και την εθνικότητα μας και τότε μπορεί να είστε βέβαιοι ότι η επιθυμία μας θα εκπληρωθεί. Κανένας χριστιανός δεν θα εισέλθει στον Παράδεισο ή θα δει το πρόσωπο του Θεού, εάν δεν διδάσκει στα παιδιά του τη θρησκεία και τον πατριωτισμό.

Ο κυανός ουρανός, τα λευκά νέφη, αυτά είναι τα σύμβολα των αιωνίων ελληνικών χρωμάτων του Έθνους μας. Ως αρχηγός της θρησκείας και της Εκκλησίας έχω καθήκον να εξηγήσω σε σας αυτά και να σας πω ότι διατρέχουμε κίνδυνο και πρέπει να σωθούμε".